

Megjelenik a lap **Temesvárott** minden kedden.

Előfizetési díj akár helyben, akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6 ft. pp. = 6 f. 30 kr. ujp.

Fél évre 3 ft. pp. = 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap házhozordásáért rendelést tehetnek a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros, bécsi utca 68. szám, első emelet.

DELEJTÜ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja.

Előfizetheti helyben a szerkesztőségnél, vagy a helyb. könyvkereskedésekben; vidéken minden cs. kir. postahivatalnál a szerkesztőséghez utasítandó bérmentes levelekben.

Hirdetések mindenközhatalomban lévő nyelven fölvétetnek. A beiktatásért minden három hasábos egyes sorért 4 p. vagy 7 uj krajcárnyi díjszámítatik.

Kiadó hivatal: belváros, bécsi utca Uhrmann Márton műkereskedésében.

Kedd, december 18. 1860.

45. szám.

Harmadik évi folyam.

Előfizetési felhívás

a

DELEJTÜ

1861. évi folyamára.

Pályánk negyedik folyamát kívánjuk megkezdeni, törhetlen buzgósággal és akarattal. Ha az eddigi súlyos viszonyok közt, melyek reánk inkább mint bármelyik pályatársunkra neheztedek, sikerült bár mi kis részben a nemzeti öntudatot, a hazánk iránti szeretetet, a bizalmat egy jobb jövőbe, a testvéri indulatot százados hontársaink irányában ébreszteni, ápolni vagy fenntartani, úgy bizton reményljük, hogy a tisztelt közönség most, midőn közügyeink jobbra fordulásának küszöbe elejébe csakugyan érkeztünk, eddigi bizalmával ezentul is fog szerencséltetni, sőt hogy pártfogásában nagyobb mértékben is részesítend, miután közlönyünk csak akkor tehet hazánk, nemzetünk, és a közjólét érdekének szolgálatot, ha ez minél számosabb olvasó kezén megfordul, minél szélesebb körökben terjesztetik. Vajjon van-e hazánk déli részein, és kivált a mostani körülmények közt szükség egy magyar folyóiratra, azt úgy hisszük nem lehet kérdés tárgyává tenni. A viszonyok fejlődésétől és a közrészvételtől fog függni, mikor vegyük fogatba közlönyünkkel azon változtatásokat, melyek segedelmével a közvéleményt visszatükrözthessük, és az események fonálát szakadatlanul követhessük.

A Delejtü előfizetési ára mint eddig egész évre 6 ft. 30 kr., fél évre 3 ft. 15 kr. postai szétküldéssel együtt.

Temesvár november 28-án 1860.

Pesty Frigyes,

Szerkesztő és kiadó tulajdonos.

Elmélkedések

a magyar állomjog fejlődéséről.

II.

Előbbi cikkünkben *) megmutatni kísértük miként őseink Árpád fejedelemmé választatásakor nem korlátolt, hanem korlátlan egy uralmat alapítanak.

Ez alkotmány, a magyar nemzet akkori állapotját tekintve, nem ellenkezik az ő javával. Ez alkotmány mennyezete alatt hősien hódítá meg a Pannonia földén lakott népeket s szerzé meg új drága honát; ez alkotmány mennyezete alatt alapított oly álladalmat, mely az idő legviharosabb viszontagságait kiállva, évezredet ére, s mely, bizzunk e nemzet nemtőjébe, mindinkább erősödve fennálland, míg eme földrész lakható marad. A magyar nemzetnek tehát nem volt mit bánnia, hogy oly kormányrendszerbe egyezett, mely harcias és vitéz erőteljességét központosítva, képessé tevő a világtörténelmileg fontos állam alapítására.

Elmélkedéseink fonálát immost tovább fonva, a magyar állam legelső korában oly jelentékeny eseményekkel találkozunk, mik éber figyelmünket egész mérvben igénybe veszik.

Árpád, édes hazánk alapítója kimultával egyetlen egy fia Zsoltán maradt hátra, ennek tesvérbátyjai: Liuntin, Tarkátz, Jelek és Jutótz ezelőtt kimultván. Hős atyja ugyan, támaszkodva a nemzet főnökeivel alkotott szerződésre, még éltében 905-ik évben Zsoltánt fejedelmi utódjául választatá, illetőleg megerősítetté. Zsoltán minden pompás szertartással fejedelemmé kikiáltaték. De Zsoltán még gyenge korában levén, Árpád 907-ik évben történt halála után még csak tizenharmadik évét érte el. Mily csábító merény ajánkozék tehát dicsvágyó főnöknek az uralom megragadására, kivált azon percben, midőn a magyar nemzet ellenséges érzelmű szomszédjai Árpád elhunytával ellene harcra készülének! E fertelem azonban nem komályosítá a magyar jellemet. A főnökök, ámbár a nemzetnek, a mely eme új honát csak imént foglalá el, leginkább akkor bizalmas és dias örökődőjére szüksége volt, tisztelve az Árpáddali egyezkedést, esküvel szentesített

*) L. Delejtü f. e. 38-ik számát.

hitüket meg nem szegék. S ime, miután a nemzet főnökei Zsoltán kiskorúságának idejében az állam kormánylatát viselték, mutatkozik a helytartó-országlat (Regentschaft) legelső példája.

Vajha ismernők ezen államjogilag kiváló helytartói-országlat szervezetét. Mennyi s miféle személyből alakult? Meddig állott fenn? Mikor tarták Zsoltánt nagykorúnak, kezébe bocsátván a főhatalmat? Mind ezekre felelni nem tudunk.

Harmadik Béla király névtelen jegyzője ugyan mondja: „Dux Zulta quum esset tredecim annorum, omnes primates regni sui communi consilio et pari voluntate quosdam rectores regni sub Duce praefererunt.“ De ez sokkal elégtelenebb, semhogy derűt vethessen fölnebbi kérdéseinkre. Annyi bizonyos, hogy két államférfi: Gylas és Karchan (Gyülés és Kárkhan*) az állam főbb dolgaival bizatának meg. Hogy egyébiránt eme helytartó-országlat talpon állott, hogy a nemzet tagjai közt az együvé tartás tudata nem gyengült s amaz erőteljességéből s vitézségéből mitsem vesztett, tanusítá az Augsburgnál kivivott szép győzelem. Csalatkoztak tehát mind, kik arra számoltak, hogy Árpád kimulásával könnyű leend a magyarokon diadalmaszkodniok. Ez jeleül szolgál annak, hogy bármily nagy befolyással bir is egy nemzet sorsára az uralkodó egyénisége, de azért amaz boldogsága, jólléte s szabadsága zálogát mégis leginkább önerejében s elszántságában találja.

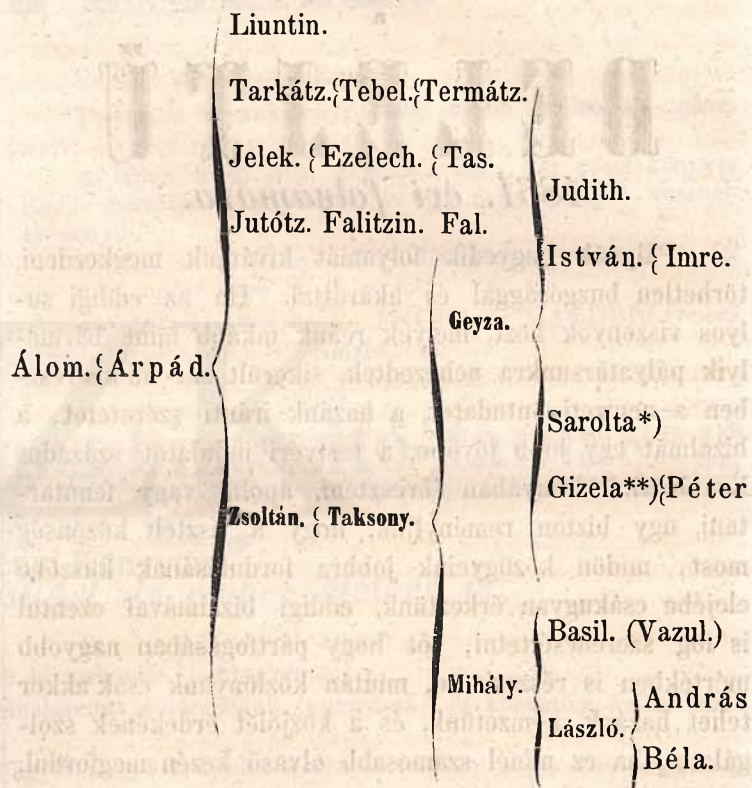
Valamint Árpád az ő halála esetére Zsoltánt herceggé kikiáltatta, ugy hasonlólag Zsoltán is 947-dik évben fiát Taksonyt a nemzet főnökei által fejedelmül ösmérteté el. E tények pedig felette nagy fontosságuk.

Mind két első magyar herceg még élte folytában gondoskodott, hogy az ország kormányát s a fejedelemséget fiának biztosithassa. Mind kettőnek egyetlenegy fia volt, midőn azt utódjául választatá. De Árpádnál még ama figyelemre méltó eset forgott fenn, miszerint akkor, midőn Zsoltánt fejedelem gyanánt választatva, részére a főhatalmat biztosította, három idősb fiaitól szintannyi unokái éltek, ugymint: Tarkátz fia Tebel, Jelek fia Ezelech és Jutótz fia Falitzin. Ezek fonalán kitünik, hogy a névtelen jegyző által előadott s általunk első cikkünkben fejtegetett sarkalkunál fogva a fejedelemség Árpád nemzetségére háromlott ugyan, de az első szülöttségi öröklés tetteleg ingadozék. Mert ellenkező esetben, ha tudniillik az elsőszülöttségi öröklés feltétlenül követendő lett volna, a fejedelemség nem Zsoltánt, mint Árpád negyedik s legfiatalabb fiát, hanem (Liuntin 894-dik évben csatában magzatlanul elesvén) Tarkátznak, Árpád másodszülöttjének fiát, Tebelt illetendette. Tebelnek talán serdületlensége pedig annál kevésbé szolgálhatta örvül az elsőszülöttségi törvény áthágására, minthogy Zsoltán kiskorúsága szintén helytartó-országlatot tön szükségessé.

Ennél fogva jogszerűleg állithatjuk, hogy a nem-

zet akkorában legalább tetteleg feltételes választási joggal birt, s ennek alapján magyarázható, miért választatták mind Árpád, mind Zsoltán országtani bölcsesség-, de tán még inkább atyai indulattól indítatva, fiaikat a nemzet által még éltükben fejedelmekül. S így lön, hogy Árpád három idősb ága az öröklési jogból végkép kiesett.

Taksonynak két fia, ugymint: Geyza és Mihály levén, másodsor is látjuk, miszerint Szent István halála után nem egyenesen Mihály ivadéka, hanem Aba és Péter jutottak a trónra, mi szintén előbbi megjegyzésünket erősíti. Minek bővebb igazolásul a következő nemzetségfát imide rekesztendőnek véljük.

Egyébiránt Árpád három ágának idézett kiesése keserű végzetül mutatkozik a nemzetre vonatkozólag. Taksony első águ fi-ivadéka már Szent-István-nal, illetőleg Imrével kihalván, második ága, miután trónra jutott, szintén magzatban mindig szükkölködött. Tekintve e sors bús következményeit, lehetlen leghatöbb megindulás nélkül nem siratni a főnebb érintett három árpádi ágának jogábóli kiesését s ennek folytán végképeni elmerülését, melynek harmadik nemzése is ösmertetik Termatz-, Tas- és Falban. Ha eme végzeteljes elmerülése nem történik vala, Árpád ős háza tán jelenleg is fi-ivadékában uralkodnék. Ez esetben pedig mennyi tömérdek vérengzést, felkeléseket, pártütéseket, külérdekek miatti hadjáratokat elkerült volna a nemzet, mikben vérét hullámzó folyókként elpazarolta sok századokon át! Ha a nemzet eme iszonyu csapá-

*) **) Szalay László névtelenekül mutatja be Saroltát és Gizelát.

*) Horváth István szerint.

soktól népét kiméli vala, ereje testben és lélekben kétszerte felülhaladná a jelenlegit. Im, mily felette rendkívüli következménye ezek egy csekélynek látszott oknak!

De térjünk el eme hasztalan ábrándozástól.

Taksony huszonöt évi uralkodása után 972-dik évben kimult. Ő ugyan bátrabb s lángelműebb volt atyjánál háborui tervezeteiben, de szerencsétlenebb is a csatatérekben. Nekünk egyébiránt anyagot nem nyújtott tulajdonképi elmékedéseinkre. Csak azon megjegyzést nem mellőzhetjük, miszerint Taksony sok véres hadjárataival a csaknem szüntelen csatázott nemzet belerejét érzőleg megfogyasztá s Geyzának a kormánnyal együtt ama elkerülhetlen szükségét hagyá hátra, miszerint a nemzet erejét ezentúl kimélje.

Geyza országlásával majdnem egy század mult el, mióta a magyar nemzet pannoniai honát szerzette. Ez idő alatt azonban aligha még változtatá őseredetiségét, jellemét s életmódját. A magyarok még mindig a táltosok s magusok hivei levén, pogány ősvallásukat követék s isteneiket homályos berkekben imádnak, Geyza azonban, az európai szellem fuvalatát érezve s a kereszténység üdvétől már-már ihletve, ama célt tűzé maga elé, hogy nemzetét a már fakadni kezdett általános műveltségre fogékonyná tegye. S valóban arra, hogy a magyarok az európai népcsaládok között az isten-tervezte rendeltetésnek megfelelhessenek, szükségessé vált, miszerint eltérvén az eddigi ösvénytől, eme világrész magasb életéhez simuljanak, a civilisatio adományaival ösmerkedjenek, s azok elfogadására fogékonyokká váljanak. Mindennek előtt tehát, hogy a keresztényi vallás üdvezítő kapuinak előttük feltárulniok kellett.

Eme nagyszerű átalakulás okaért Geyzának erőlködni kellett, miként a nemzet láthatárán célját veszélyeztető fellegtorlaszokat oszlassa el, és népe csordultig fölpezsdülő kedélyfolyamát megzabolázza, hogy majd derekán dús kincsekkel rakott hajókat bátran viseljen. E végre, a mint főnebb mondánk, kénytelenült ugyan kemény eszközökhöz nyulni, de célját foganatosítani kívánva, ingadoznia nem volt szabad amazok használatában. S im ezen szebb s derültebb jövőnek szürkülete ránk nézve már a tapasztalás körébe tartozik, mert csak így lón lehetővé, hogy a magyar nemzet jövő szabadsága öblébe hajókázhatott.

(Folytatás következik.)

Preyer János.

Történeti visszapillantás

az ugynevezett „Szerb Vajdaság“ ügyében.

Vannak oly kérdések, melyek homlokukon hordják a megoldást, és mint a viszhang alig kiejtve, viszhangoztatják a feleletet.

Ily kérdésnek tartom jelenleg a megoldásra vára-kozót, azt tudni illik, hogy az ugynevezett „Szerb Vajdaság és Temesi Bánság“ visszacsatoltassék Magyarországhoz az az: hogy a testnek visszaadassék annak kiegészítő része p. o. a kéz, vagy mind a kettő továbbra

is arra kárhoztatva legyen, miszerint a test csonka, a kéz pedig holt maradjon.

De mind a mellett, hogy vannak ily kérdések, melyek mint az orsó magától leperegnek a nélkül, hogy azokat vagy mint a gordiusi csomót ketté vágni, avagy egyes szálaít fáradsággal szétszedni kellene, még is nem leend fölösleges oly pontokra fordítani figyelmünket, melyek mintegy emelvényül szolgálván a tájékozást könnyítik.

Ily tájékozási pontokat a következőkben vélek feltalálni:

1. Hogy alapos, helyes volt-e a négy megyének elszakítása Magyarországtól ezek anyatestétől?

2. Hogy voltak-e némely kedvező eredményei azon népekre, melyek érdekében megtörténtnek állítattott ezen elkülönzés?

3. Vannak-e oly törvényes alapok, melyekre jog-címét lehetne építeni ezen eldarabolásnak?

4. Ezen megyéknek visszacsatolása biztosítja-e a bennlakó különböző ajku népek méltányos követeléseiket, nemzetiségüket, nyelvüket, vallási és polgári szabadságukat, szokásaikat?

Az első percre szembetűnik, hogy ezek mind oly kérdések, melyek higadtan, minden szenvedély, izgatottság, előítélet és rögeszmék elmellőzésével bonckés aláveendő, miután ezek hátráltatják az ügy érlelését és mint az ellenkező szél a helyett, hogy közelebb hoznának célunkhoz a révparthoz, eltávolítanak tőle.

Én részemről, mielőtt azok vitatásába bocsátkoztam volna törekedtem mindezek magvát: a türelmetlenséget bennem elfojtani, és ezáltal elejét venni ezek következményének: a túlfeszültségnek, mely minden áron, habár nagyobb áldozatok és tetemesebb engedékenység árán is kerülendő, mert a túlfeszültség szakadást szokott előidézni.

Ennek pedig csak a nép ügyének ellenségei örül-
nének, holott nekünk mind azt kerülni kell, mi ezeknek örömét fokozhatná.

Nekünk egyetértésre van szükségünk, ha nem akarunk mint egy erős, de széttört lánc egyes szemei, vagy mint a széttört Fasces egyes veszői erőnkől megfosztatni.

Azért minden vitatás és vitatkozás hevének olylyannak kell lenni mint a tűznek, mely nem csak hevit, melegit, szikrákban pattog szét, hanem egyszersmind szorosabbra, erősebbre forrasztja a kapcsokat, melyek annyi századokon át jó és balszerencsében összetarták a Szent-István koronájához tartozó népeket.

Jövő belszerkezetünkre vonatkozó minden egyes kérdések elemzéséből és ezeket fejtegető tanácskozmányokból erősbulve akaratan, összeolvadva egyetértésben, és gyarapodva a testvériség kölcsönös szeretetében kell kilépnünk, biztosítván ezáltal zálogát, kezességét, sőt kulcsát e nagy hazában lakó népek jövőjének, alkotmányos szabadságának és önállásának.

E cél elérésére működni szándékom, midőn a fenn előhozott kérdések felállításá után, azok elemzéséhez fogni akarok.

Nézetem:

Az első kérdésre:

Négy megyénknek elszakítását a közös törzstől sem helyesnek, sem alaposnak tekinteni nem lehet.

Helyes nem volt, mert szaporította a status költéségét, és az által az adózó nép terhét, melyet a lehetőségig könnyíteni lett volna kötelesség, miután a nép nem csupán terhet hordó állat, mint a teve, melyet a bölcs gondviselés e célra két háttal áldott meg.

Azonkívül nehezítette a közigazgatást.

Az igazságszolgáltatás gyors szekerét annyira meg- rakta hivatalnokokkal (a bennszülötteknek rendszeren a saroglyában jutván véletlenül hely) hogy ezek terhe alatt alig mozoghatott.

Alapos sem volt, mert sem irott, sem szokásos törvény nem létezett, melyre építve hosszú jövőre számíthatott volna.

Tartományunk eredete hasonló volt a talált gyermekhez, kit midőn felbredünk ajtónk küszöbe előtt sirni, mozogni, élni látunk, és ki sem törvényes ágyból nem származott, sem ápoló kezekre, szeretetre, rokonszenvre nem talált.

Hogy nem valamely osztály, nép vagy ezek jogai, ősi privilegiumai iránti tiszteletből, előszeretetből hasitatott ki ezen jelentékeny rész Magyarország testéből bizonyítja azon körülmény is, hogy a Tiszán, Maroson innen és túl egy mértékkel mérték mindnyájunknak, hogy itt és ott minden különbség nélkül béraktak az új rendszer Procustes ágyába és tagjainkat vagy erővel kinyujtották, vagy pedig megcsonkították azokat ennek hosszúsága szerint.

Mint teremtették Magyarországon a Statthaltèreio- kat, úgy teremtették az idevalót is, — egy rendszer kifolyása volt mind ez, és minden esetre irigylendő képzelődő tehetség kivántatik hozzá kivált a túlélte tizenegy év után azt hinni, hogy egy bizonyos, bár mely nép is az ur választott népének tekinthető, mely égből hulló mannával tartatik.

Az ur választott népének midőn odahagyták az egyiptomi szolgaságot, volt legalább egy tárgy mit sajnálhattak, a husosfazékokat, de mit sajnálnánk mi, ha megkellene válnunk a vojvodinától, hol bizonyos körülmények között még tüzet sem lehet gyújtani a fazék vagy üst alá financok jelenléte és beleegyezése nélkül, hol a nép gunyhóiban sőt a vagyonosabbak tűzhelyein is hiában keresné az ember 4-ik Henrik azon nyilatkozata szerint: „akarom hogy népem fazékaiban vásárnaponkint a tyúk ne hiányozzék“ a telt edényeket. Üresek ezek, szegénység, nyomor, éhség az, mivel a nép szalma fedelei alatt találkozunk.

Mindenesetre szomoruk voltak következményei a közjog, közigazgatás és igazságszolgáltatás mezején történt experimentálásnak.

És midőn e szomorú képen csüngnek szemeink, lehetetlen nem örülni a régi rendszer megszűnésének, mely annyi zavart, ennyi szegénységet hozott népeink közé, és nem kívánni vissza az alkotmányos szabadságot és testvéreinkkel szövetekezést, mely egyedül vethet véget e

siralmas helyzetnek, és jövendőben biztosíthat ennek meg- újulásától.

A második kérdésre:

Azon népet, melynek ajándokul és kedvezményül hozatott volna ezen új tartomány alakítása, úgy kellene keresni mint Diogenes az embert fényes nappal kereste.

Oly annyira egyenlő volt itt mindnyájunk sorsa, hogy igazán zavarba kell jönnünk a felett, hogy melyik tulajdonképen azon nép, mely egy új, jobb hazát nyert, mint azelőtt birt.

Miről ösmerni egy tartomány, egy ország lakóira? arról, miről az emberre ösmerni lehet: a nyelvről.

Melyik volt itt tizenegy éven át az eddigi tartománynak nyelve? a magyar, román, szerb?

Hogy feleletet nyerjünk, tekintsünk be a helytartóság, megyék, törvényszékek, pénzügyek, telekkönyvek, sőt mi több, a község irodáiba, nézzük meg az egyházak kereszteltjeinek jegyzőkönyveiből történt kivonatokat, a szülöttek és megholtak kimutatását, és látni fogjuk, hogy egy egész idegen nyelv az, mely utat tört magának egész a családok küszöbeig, sőt eljutott már csaknem a bölcsőig.

Nézzük meg a többi Europa álladalmait, kik kormányozák azokat, kik kezeiben vannak a közigazgatás gyeploi letéve? mindenütt a bennszülöttek kezeiben; nálunk idegenek lepték el az országot, és mint tulajdonosainak tekintették magokat e földnek, melyet apáink vére áztatott.

A romaiak meghagyták a leigázott tartományoknak nyelvét, szokásait, vallását és magát a leigázottságot szelidebb színben öltöztették, és nálunk az új rendszer nem tűrte mind azt, mi nemzeti, mi százados szokások által szentesítve volt, és mi traditioként élt a nép nyelvén.

Nyelvünk, melyet édes anyánk tejével szittunk és annyira édes nekünk, sérté füleiket.

Az új rendszer kezelői azon hitben voltak, hogy mint a tengerpart jó matrózokat, Tyrol jó vadászokat, Holland jó héringeket, úgy a többi koronaországok szolgálthatnak csak jó, felvilágosodott hivatalnokokat.

És ennek tulajdonítható, hogy mind a mellett, hogy tartományunkat szerb vajdaságnak keresztelték el, nevezetesebb hivatalaink a szó teljes értelmében mind egytől egyig idegenek kezeikben vannak, bennszülött gyermekeinket találjuk szinte itt-ott alkalmazásban, hanem csak rendszeren mindenütt az apró szentek sorában, nagyobb részint auscultansok, aspiránsok, practikánsok, szóval szegény laboránsok.

Mintha megyeink nem szültek volna oly férfiakat, kik a mostani „Copier-Maschin“ gépezetében egy fontosabb helyet foglalhattak volna el.

Mit szóljak oskoláinkról? a jövő nemzedék ezen előcsarnokáról? jobb karban vannak-e ezek mint azelőtt? mennyi tétetett tizenegy év óta ezek emelésére? Szomorú és fájdalomteljes tapasztalásból mondhatom, hogy népünk nevelésének ügye haladt ugyan, de sajnos mint minden — rákmódra.

A tanítók még mindig oly rossz helyzetben vannak,

mint az előtt, és ha nincsenek is hallgatóik, van egy üldözőjük: a szegénység.

A nép, mely az álladalom terhét viseli, megérdemlette volna, hogy nevelési ügyére több gond fordítassék.

Hát egyházunk, papjaink helyzete javult-e az új orthodox hazában? történt-e csak valami ezek sorsának javítására? nem látjuk-e papjainkat a régi tudatlanság, szegénység azon alacsony fokán, melyen eddig állottak, és miért? mert sem jobb dotatiokról, sem a parochiák rendezéséről az új rendszer az illető egyház tagjaival egyetértve intézkedni, és papjaink siralmas helyzetén bár mi uton, módon segíteni a sok orgánizálás között reá nem ért.

Bárhová nézünk, bár hová fordítjuk szemeinket, könyekkel telnek meg azok, mert mindenütt ugyan azon sajnós, elhagyatott helyzetével találkozunk népünknek, oskoláinknak, egyházainknak, személyes szabadságunknak!

Mindenütt csak romokra lépünk és keblünk szorong mint Mariusé, midőn Carthago és Volney, midőn Palmyra romjai között egy szebb, jobb, de leáldozott kor felett merengett;

Nekünk, kiknek szomoru osztályrészüln jutott hazánk szétdaraboltatását és az idegenek gazdálkodását szemlélni szeretett honunk földjén, egyszersmind megadta az isteni gondviselés hosszú szenvedéseink után a vigasztalást ennek ujjaszületésén és közös alkotmányunk bástyáinak felépítésén közremunkálhatni.

Tegyük ezt gyorsan, közös egyesített erővel, mert csak így lehetnek azok erősek és jövődében bevethetlennek.

Munkálkodjunk mint egy árviz után mindnyájan, emeljünk áttörhetlen töltéseket, melyek utját állandják egy új áradatnak, mely reményeink legszebb vetését, nemzeti létünk legszebb hajtásait, és szabadságunk fejlődő virágait ismét és tán akkor örökre — elizapolhatná, előnthatná.

Létesítsük ezt összevett válakkal, mert közös a cél, melyet elérni akarunk, és a tapasztalás, a történet elég bőven és elég világosan bebizonyította azt, hogy egy általános a népek szabadságait, függetlenségét előntő áradat alkalmával egyes népek kedvéért nem igen szokott az isteni gondviselés egy Ararát hegyét improvisálni, hová ezek különös kegy következtében szabadságukkal, nemzetiségükkel, isteneikkel és földjük területét, ezeknek különös főnökét garantizáló privilegiumaikkal, diplomáikkal, patenseikkal, menekülhetnének!

Elnyel ez ilyenkor mindent és mit ér, ha ezen holt iratokat meg is mentettük, ha elvesztettük, eltemetve látjuk hazánkat!

Missics János.

(Folytatás köv.)

Levelezések.

Karcag. december 9-én. Nagy Kunkarcag város is teszen egy egy lassu lépést, nem tudom elhatározni kellően előre-e vagy hátra? A városi hivatalnokok vá-

lasztási gyűlése megtörtént a napokban, a régi restaurationalis ünnepélylyel; összegyűltek a válsztók — kardosan is sokan — lobogókkal, s a ref. gymn. tanítéletben megkezdődött a szavazás, a már az előtti napon kijelölt három egyénre, mint főbíróra. A szavazás rendesen ment végbe; kellő ellenörködés tétett a visszaélések ellen; s az eredmény lön, hogy a volt helyettes főbíró Gőz nyéré el a főbíroságot! így a főjegyző, jegyzők, pénztárnok megválasztása is megtörtént; egész ünnepélylyel lön föleskettetésük a 1848-ki alkotmány értelmében! Ennyiben látszik a haladás a karcagi községi életben is; de kérdem: minek nevezük azt, hogy itt a kaputosok irányában oly nagy az ellenszenv? s az oly nagy mérvben nyilatkozott a mostani tisztujításban is? Fürkészni az okát lehetne; de talán célra nem vezető volna; ujjabb ingerültségre adna okot, — (mely fájdalom! ugy is elég nagy jelenleg is) azért azt nem fürkészem; de őszintén kimondom — bár tessék, vagy nem — hogy valamedig ezen az uton halad Karcag közönsége örökös pangás, s fejetlenség tűzhelyévé váland a községi élet! Most ha valaha kell bizalommal simulni azok iránt, kik értelmiség s anyagi jólétnél fogva hivatvák arra, hogy a válságos időben a kis állam csolnokját kormányozni tudják, képesek is, és akarják lelkek egész hevével! S most hogyan áll a dolog e tekintetben? Tisztelet, becsület és igazság: de ki kell mondani a „komoly valót“ a város kormányzása mindenképen gyöngye kezekben van. Egyetlen ember sincs, ki a nehéz tornyosuló felhők hozta zivatarban megállani képes volna; elejtendi az evezőt: s az államcsolnak összezuzatik!!

Tehát tisztelt polgártársak K. derék, józanszivű lakosai, hagyjatok föl az isten szerelmére kérlek! a kisserü féltékenységgel; nemtelen bosszuvágygyal; mert magatokat sujtjátok, és nem azokat, kiket ti véltetek sujtani! Legyetek bizalommal azok iránt, kik a ti „véretek s csontotokból“ valók, a ti értelmiséggel bíró s jólétben diszló polgártársaitok iránt; a helybeli nemesség iránt! Így menend minden a rendes kerékvágásban; így leend rend, s ennek alapján fölvirulása a községi életnek; máskülönbén csak pangás mindenben, s hátramaradás, mi csak átok lenne magyar hazánkra nézve is: hogy egy 8—9000 főnyi lakoságu nagy megyeváros trespéd és haldoklik; holott életerőtől pezseg!!

N. S.

Szathmár, december elején. (Kazinczy ünnep. — Gróf Károlyi György. — Fáklyás menet. — A szathmári gymnasium. — Közérdekeink. — Színészet.)

Tek. szerk. ur! Igen örülök, hogy a küzdelmek után újra olvashatjuk becses lapjait, s önt érzelmünk kitoró érzetével üdvözölve, tisztelő részvétünkről biztositni alkalmunk van. — Üdv önnek! Üdv a tisztelt olvasó közönségnek, melylyel ugy hiszem ezután többször találkozhatunk, hogy elmondjuk neki azokat, mik életre való kis szép városunk életét fűszerezik . . .

Tavaly jutott a nemzetnek eszébe, hogy jelesei

íránt a tartozó tisztelet és hálás emlék adóját lerója... s e szép, e nemes eszmét akadályokkal küzdve bár, de csüggedetlen kitartással kezdé a gyakorlat terén általánosítani. Megtartánk Kazinczynk emlékét is az ország minden részében Megtartók azt mi szathmáriak akkor is . . . de megtartók ez évben hasonlóul. Nem volt ugyan oly zajos mint a tavalyi, de ha nem több, mindenesetre annyi magasztosságot kölcsönze az ügynek az, hogy a szathmári rom. kath. főgymnásium a tavalyinál sokkal hatásosabb, sokkal maradandóbb becsüvé tette azt, azon pályajutalmak kitűzése által, melyeket e nap emlékére a négy legjobb magyar dolgozat íróinak a tanulók közül kiosztott, különösen pedig azon szép háttározat által, miszerint ez ünnepélyt jutalmakkal egybekötve évenként megtartani fogja.

Az ünnepély reggeli 9 órától tizenkettőig tartott s a szép karénekek, jeles szavalatok; a jutalmak kiosztásának ügyes kezelése, különösen pedig a kedvelt s szeretett igazgató zárbeszéde által felvillanyozott hallgatóság, elégtelven hagyá el a termet.

Ez ünnepélyről tán már hallott is igazgató ur! dicséző nyilatkozatokat — azért én nem dicsérem meg önt, csupán azon őszinte kívánatot nyilvánítom, hogy mit jeles szép magyarságu beszédében a magyarokról mondott szóról szóra beteljesedjék, mert ugy boldog lesz a nép, boldog a nemzet, nagy és dicső a hon.

Mult héten volt várva várt szerencsénk körünkben gróf Károlyi György ő méltóságát szeretett főispánunkat üdvözölhetni. — Rövid ideig, alig egy nap mulata körünkben csak; de mi az egy napon is több örömet érzénk a multak édes emlékein merengve — mint 12 év hosszu során át összesen.

Midőn férfias szép arcán legeltettük könyhöz szokott szemeinket, szívünkben a jövőnek hajnalán egy szép, egy bájos remény virrada föl . . . Eszünkbe jutott a letűnt idő, midőn boldogok valánk, boldogok nagyon. Átéreztük az időt, melyben szenvedénk s a visszaemlékezés világa öröm s fájdalomból vont derűt homlokunkra, de a fájdalom élet a szeljő reménye elvevé . . . s önkénytelen szállt ajkainkra az ima.

Adjon isten szebb jövőt az ébredő magyarnak. Látni kellett azt a lelkesedést, mely szeretett főispánunkat körülövedzé, hogy fogalmunk lehessen róla... látni... Mint széltől hanyott repkény a lombos tölgy körül ugy fónodtunk szeretetünkkel hozzája s fontunk a legönzetenőbb szeretet és tisztelet virágaiból egy szerényde becses koszorut homlokára az elismerés ragyogó harmatával ékítve; melynek legnagyobb értékét az kölcsönzött, hogy szegény, gazdag, ur, pór egyiránt közreműködének fűzésében. . . .

Itt mulatásának rövid ideje a tisztelkedések és őszinte, legőszintébb hódolatok hosszu sora volt.

Tisztelkedett nála a város előljárósága — a szath-

mári tanári kar — a klerus püspökének vezérlete alatt . . . Este pedig fényes kivilágítás és mintegy kétszázra menő fáklya láng tolmácsolá a tisztelet lángját mely iránta sziveinkben és a remény világát, mely hazánk jövője iránt fenndobogó keblünkben él . . .

A fáklyás-zenét különösen ékíté V. ur jeles beszéde, melyre a gróf a tisztelgő nép közé lejöve levett fővaggel válaszolt.

Fáklyás menet után a nép „Hazádnak rendületlenül“ énekelve oszlék szét

Tannyelvünk magyar. — Két éve lesz már hogy a szathmári főgymnásium ifjusága magyar nyelven hallja a tudományok igéit. — Nincs egyetlen tantárgy sem, mely idegen nyelven tanítatnék — de hisz ez kell is, mert illő, hogy a magyar nyelv zengje által a hazát.

Azon alaptalan híreket olvastuk a lapokban, mintha a megyefőnök Fridrich György és a szolgabíró Tucingen — eltávoztak volna — nem igaz — állithatjuk, miszerint mindkettő itt van s csendesség közt várja a jövőt.

Színészeink is vannak — hanem bizony nem nagy érte a köszönet. — Futó ur szintársulata futtatja ki színházunkból a résztvevő közönséget. — Futó társulatában Futó maga jó, de a többi tagok kivált a nőszemélyzet minden bírálaton alól áll s csakugyan futni való.

Isten áldd meg a magyart. Béke velünk és áldás a hazára . . .

Zarándy Aurel.

Nagy-Becskek, december 14-én. Torontál fővárosa e napokban egy kis zavargásnak volt színelye. Ugyanis f. hó 9-én egy zenezóval járkáló, s mintegy 30—40 egyénből álló kis társaság a nagy téren, hol minden ház három, négy sassal van jelölve, Gari baldit és Kossuthot éljenezvén, a sasokat leszedni s a nép nyakára erőszakkal feltolt katona polgármesternek s barátjának a népszerűtlen kerületi kapitánynak egy szép macskazenevel tisztelkedni akart. — Azonban B. S. egykor volt megyei tisztviselő, kit végzete szintén odavitt, a tömeget azzal: hogy még ez itt jókor van, majd ha Magyarhonhoz csatlakozunk és főispányunk lesz, akkor következik a fizetés ideje — szétosztatásra akarta birni. Eközben a városi rendőrök is odaérkezvén, ezekkel egy pár gunyosszót váltott a tömeg, és aztán szétoszlott.

B. S. másnap egy ifju iparüzővel, kit a városi rendőrök felösmertek, a polgármester parancsából elfogatott s elejébe hurcoltatott. Hogy mily fraziológiával élt a foglyok irányában, azt itt nem lehet ismételni, de érdekes a polgármester ur azon fenyegetése, hogy ha neki macskazene rendeztetnék, a népet ellenük fellázítja, s mindannyiukat agyonvereti. Azután az illetőket börtönbe vitette, — s három nap mulva, hat napra elítélte.

Heti szemle.

— Aradon ismét magyar lap fog megjelenni, Márton Ferenc ur szerkesztése mellett. A lap címe: „Aradi Napló.“

— A szorgalmas és élces Vas Gereben „Népbarát“-ja ismét jelenik meg mint politikai és vegyes tartalmu néplap hetenkint egyszer. Előfizetési ára egész évre 5 ft., félévre 2 ft. 50 kr.

— A „Napkelet“ helyébe a szintén Vahot Imre által szerkesztendő „Budapesti Képes lap“ fog lépni. Leginkább hazai tárgyú képet, különösen történeti-, arc-, táj-, népeleti-, gazdasági- és magyar ruhaviseleteket feltüntető rajzai fogják érdekessé tenni e vállalatot, melyre jeles tehetségű képművészek Grimm, Jankó, Vizkeleti és Zombory vannak megnyerve. Vahot Imre tevékenysége e téren régóta ismeretes, és így a részvét nem fog hiányozni. A hetenkint egyszer megjelenő lap előfizetési ára évnegyedre 3 ft. félévre 5 ft., egész évre 10 ft.

Temesvári ujdonságok.

* Helybeli t. c. előfizetőinket tisztelettel értesítjük, hogy a lap kihordásánál némelyek által tapasztalt rendetlenség ezentúl végét érendi, és hogy intézkedtünk miszerint a lap házhoz hordására nézve legkisebb panasz se adhassa magát elő.

* A temesvári gazdasági egyesület jelenti, hogy az alapszabályok értelmében december havában tartandó közgyűlés össze nem fog hivatni, hanem hogy ez az országos viszonyok rendezéseig halasztatik.

* Gr. Mensdorff-Pouilly altábornagy f. hó 12-én az esti vonattal indult vissza Bécsbe, távirati meghívás következtében; holmija is már utánna indult.

* Ma 18-án tartja Bonnaz Sándor csanádi püspök ünnepélyes beigtatását püspöki székébe, mely a legrégebb egyike Magyarországon. Ez alkalommal eszünkbe jut azon feltűnő tény, hogy a csanádmegyei hazafias papságon még oly ritkán látszik a magyar köntös; pedig megvagyunk győződve, hogy e méltán köztiszteletben álló rendben a cylindert senki sem tartja dogmakérdésnek. Szeretjük hinni, hogy inkább Lonovics szelleme terjedett e püspökségben, mintsem Haas szelleme szivárgott volna ide be.

* A helybeli német hivatalos lap mult vasárnapon még előfizetést hirdetett 1861. évre.

* A magyar öltönynek kirekesztése a bécsi jogász- és orvos növendékek báljaiból nem kevés indignatiót idézett elő, kivált azon tanuló ifjakban, kik Magyarhont nevezik édes hazájuknak. Irják egy levélben, hogy ezen korszerűtlen határozat elleni felszólalások egyes honfiai részéről el nem maradtak. Nevezetesen városunk köztiszteletben álló orvosának St. . . J. urnak, a bécsi egyetemnél orvosi tudományt tanuló, s sokat ígérő fia — ama határozat ellen erélyesen tiltakozott, oda nyilatkozván: hogy ő ugyan szerb; de magyar honfi testvérei ellen lévén intézve ezen magyarfaló határozat, — az ellen óvat tenni kötelességének tartja. E tett önmagát dicséri, sőt e határozat érthetlenné is mondható, mint-hogy a bécsi és gráci aula barátságos érzelmei hazánkfiairánt köztudomású volt.

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.

HIRDETÉSEK.

Karácsonyi ajándékok.

Az ifjuság számára igen kedves ünnepi ajándokokul ajánlhatjuk a legközelebb ENGEL és MANDELLO pesti nyomdatulajdonosoknál diszes kiadásban megjelent:

Olvasó könyvecske,

Fekete Mihálytól, nyolc színnyomatu és negyven kisebb képpel; ára 1 frt. 60 kr.; — felnöttebb gyermekek számára pedig:

Gyermek és házimesék

Nagy Istvántól, 2 kötet, diszes kötéssel. Első kötet 1 ft. 25 kr. Második kötet 1 ft. 10 kr. Mind a három kötetről a közönség és sajtó egyiránt méltánylólag nyilatkozott, mint olyan művekről, melyek ifjusági irodalmunkban igen jelentékeny helyet betöltenek. (34. sz. 1—2)

Kedves karácsonyi ajándékokul

ajánlhatók:

Magyar nők évkönyve,

szerkesztette: Emilia hazánk legkitünőbb költőnői és írónőinek közreműködése mellett, özv. gr. Széchenyi Istvánné könyomatu arcképe és tizenkét történelmi képpel hazánk multjából. Ara füzve 2 ft., diszkötés 3 ft.

Trencsényi Csák, pályakoszoruzott eposz Szász Károlytól,

Faust, Goethétől, fordította Nagy István. Ara diszkötésben 3 ft.

Mindezen értékes és diszesen kiállított művek kaphatók: ENGEL és MANDELLO pesti nyomdatulajdonosoknál, valamint minden pesti és vidéki könyvárusnál. (33 sz. 1—2)

Előfizetési felhívás a

DEBRECENI KÖZLÖNY

Szépirodalmi, kereskedelmi ipar s gazdasági lap
második, az az 1861. évi folyamára.

Lapunk újévtől fogva nemcsak az ipar, kereskedelem s gazdaságnak, hanem a már fennálló Lovaregyletnek és a megalakulás küszöbén álló Kertészeti egyeletnek is közlönye

leend, — melyekre ujabban is több szakértő s avatott tollu munkatársat valánk szerencsések megnyerhetni.

Emellett a szépirodalmi rovatot is mindig érdekesebb cikkekkal, évente több pályaművel s vidéki levelezéssel igyekezzünk dusabb tartalmuvá tenni.

Ily körülmények közt a nagy Debrecen s vidéke műiparosai, mezeigazdái, kereskedői hazafiai indulatára — mintegy oszlopra fektetvén nagy áldozattal járó vállalatunkat: előfizetést nyitunk a „Debreceni közlöny“ második az az 1861. évi folyamára.

Előfizetési feltételek: Debrecenben, házhozordással egész évre 7 ft., félévre 3 ft. 50 kr., három hóra 1 ft. 80 kr. Vidékre, postán szétküldéssel egész évre 8 ft., félévre 4 ft., évnegyedre 2 ft. 10 kr.

Szerkesztő s kiadóhivatal, mely mindennemű hirdetést felvesz: Cegléd- s Harmincadutca szögletén földszint, hova a kéziratok, előfizetési pénzek bérmentesen intézendők.

Gyűjtőknek minden 8 példány után egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk. Debrecen, december havában 1860.

Prépost István,

(36 sz. 1—3) felelős szerkesztő és kiadó tulajdonos.

Előfizetési felhívás a

„SZEGEDI HIRADÓ,”

1861-ik évi folyamára.

Lapunk eddigi irányát követve jövő évben is mint eddig hetenkint kétszer fog megjelenni.

Munkatársaink lesznek a jog, az igazság, a becsületesség, a nemzetiség és hazafiság.

Hogy a lap hazafias föladatának megfelelőhessen, az eddignél nagyobb pártolásra van szüksége, melyet a haza s az alföld lelkes közönsége nem fog megtagadni tőle.

Előfizetési díj postai szétküldéssel egész évre 8 ft., félévre 4 ft., évnegyedre 2 ft. o. é.

Gyűjtőknek tíz előfizető után egy tiszteletpéldánnyal kedveskedünk.

Az előfizetési pénzek a kiadó-tulajdonos Burger Zsigmond könyvkereskedéséhez bérmentve küldendők.

Szeged, télelőben 1860.

(37 sz. 1—2)

A „Szegedi Híradó“ szerkesztősége.

Egy diófából készült bécsi

35 sz.

ZONGORA

1—10

mely 6 1/2 nyolcadhangra terjed, és tartós kellemes hanglattal bír, jutányos áron eladandó a jósefkülvárosi 233. számú házban az uri utcában. Közelebbi értesítést szerezhetni szerkesztőségünknel.

A legértékesebb karácsonyi ajándék!

Némelyek előtt különösnek tetszhetik, hogy a közelebbi ünnepekre hirdetett ajándékok között egy vagy más lapban **életbiztosítási szerződvény**

is ajánlatik a közönségnek karácsonyi s újévi áldozatképpen: holott ha a dolgot komolyan tekintjük, alig létezik illőbb és megfelelőbb ajándék a szülei és gyermeki szeretet ezen jelelt ünnepeire, mint éppen a jövőnek ily maradandó biztosítéka.

Avagy lehet-e szorgos és hű szeretetnek kifejezőbb bizonyítványát nyújtani, mintha egy családfő neje és gyermekeinek, egy fiu élemedett szüleinek, kiknek tán egyedüli támasza, azon biztosítékot nyújtja át, hogy ők az ő később vagy korábbi váratlanul bekövetkezhető halálával sem fognak a nyomor és szükség áldozatául esni.

32. sz.

Előfizetési fölhívás

(2—3)

„Családi Kör“

Szépirodalmi hetilapra.

Szinnyomatu divatképekkel, könyomatu arc- és történelmi képekkel himzett és ruhaszabási mintákkal.

Megjelenik minden vasárnap, két nagy iven színes borítékkal.

Habár e jelvény által a mulandóság emléke felköltetvén a családkör kebelében, a köz öröm hangulatára első pillanatban árnyat vethet is, de ez elmosódik azon reményben, hogy az adomány érvényének határideje még messze időre kimaradhat: el azonban el fog az jóni mindnyájunknak, s sokaknál bizonynyal előbb mintsem vára: s ha ilyenkor azután hiányzik is ő már karácson örömnépén, emléke áldatni fog, s benső halálával emlékezendnek meg róla, ki a kellő időben választott csekély áldozattal gondoskodott róla, hogy övéi ne kényszerüljenek az örömnepet gond és nyomor között virrasztani át.

A gondos szerető szülék és családfők figyelmébe ajánljuk tehát ezen nem pillanatnyi mulatság, hanem maradandó becsüi ünnepi ajándok váltását, különösen hazai intézetünk szilárd hitelénél.

Kellő tervezetek és átnézetek ingyen szolgáltatnak ki alulírtak által, valamint felvilágosítások a legkészségesebben nyujtatnak, hol a bevallási iverk is átvehetők.

Temesvárott, decemberben 1860.

Az első magyar ált. bizt. társaság temesvári főügynöksége,

Bandl testvérek.

Ugyszinte Babusnik A., Grünbaum M. s Mayer és Sailer ügynök uraknál. (38. sz. 1—3)

Felelős szerkesztő: **Emilia.**

Tartalmát hazánk legkitünőbb költői és íróinak művei teszik.

A lapon kívül a t. előfizetők még két kötet könyvet (Emilia beszélői I. II. kötet) és egy nagy műlapot vesznek illetményül.

Előfizetési díj postai széküldéssel évnegyedre 3 ft., fél évre 6 ft., egész évre 12 ft. o. é.

Az előfizetési összegek „ENGEL és MANDELLO pesti nyomdatulajdonosokhoz“ címzendők.

Az első magyar általános biztosító-társaság

P e s t e n,

közelebb megkezdte a biztosítást az ember életére is,

ennél fogva elvállalja:

I. A biztosított halála után fizetendő tőkek és nyugdíjak biztosítását. (I. program.)

II. A biztosított életében fizetendő kiházasítási tőkek, elhalasztott évjáradékok (nyugdíjak) és közvetlen évjáradékok biztosítását. (II. program.)

Ily biztosítások iránti bevallásokat elfogad az alólirt főügynökség s a felek minden kérdésére teljes készséggel és ingyen nyujt felvilágosítást.

Bevallási minták a **főügynökség irodájában**, valamint BABUSNIK A., GRÜNBAUM M., s MAYER & SAILER uraknál is ingyen kaphatók.

Temesvár értelmes lakossága, mely ismeri az életbiztosítás üdvösségét s meggyőződhetik a hazai társaság díjainak előnyössége és feltételének loyaltása felől hisszük, hogy e téren is bizodalommal, részvétellel forduland a hazai intézethez.

A biztosítottak halála esetében fizetendő „100 forint“ tőke biztosításának díja: a (nyereménybeni részesüléssel.)

A biztosított koréve beléptekor	Évi díja a 85 korévig.	A biztosított koréve beléptekor	Évi díja a 85 korévig.
25 év	1 ft. 94 kr.	45 év	3 ft. 59 kr.
30 „	2 „ 22 „	50 „	4 „ 31 „
35 „	2 „ 54 „	60 „	7 „ — „
40 „	2 „ 99 „		

A biztosított összeg a családnak kifizettetik, történjék a biztosított halála bár mikor. Így ha a biztosított az első befizetés után halna is meg, a biztosított tőke hiánytalanul és készpénzben fizettetik ki, s a biztosított fél, ha a kötvény 3 évig már érvényben állott, a társaság nyereményében is részesül, mely nyereményrész vagy az évi díj csökkentésére vagy az eredetileg biztosított tőke növesztésére fordíthatatik. Temesvárott, augusztusban 1860.

Az első magyar általános biztosító társaság temesvári főügynöksége.

Bandl testvérek.

16. sz. (11—18)